

Hogyan beszéljünk sokszínűségről, előítéletekről és kirekesztésről az iskolában?

Kézikönyv tanároknak
az Iskolai Sokszínűség Hete
megrendezéséhez II.

SOKSZÍNŰSÉG
OKTATÁSI • MUNKACSOPORT

KIÁLLUNK EGYMÁSÉRT.

Tartalom

1. Előszó — 4
2. „Nálunk mindenki jóban van a másikkal... vagy mégsem?”
  - Javaslatok az iskolai légkör feltérképezéséhez — 6
  - 2.1. Kérdőív az iskolai légkör vizsgálatához — 6
  - 2.2. Közösségi határok térképe az iskolában — 8
3. Több mint filmklub – Videó- és filmajánlók a sokszínűség jegyében — 10
4. Óratervek, gyakorlatok — 16
  - 4.1. Együttérző reakciók — 17
  - 4.2. Barátkozzunk össze! — 19
  - 4.3. Viccelődés vagy gúnyolódás? — 21
  - 4.4. Közös és különböző — 23
  - 4.5. Teknős és gepárd — 25
  - 4.6. Pályaudvar — 26
  - 4.7. Négy sarok — 29
  - 4.8. Valós esetek és kutatási eredmények megbeszélése
online újságcikkek alapján — 32
5. A Sokszínűség Oktatási Munkacsoport — 35
6. Ajánlott kiadványok, oldalak – nemcsak az Iskolai Sokszínűség Hetére — 40

1. Előszó

Kedves Pedagógus Kolléga!

A Sokszínűség Oktatási Munkacsoport (SOM) által összeállított második kézikönyvet tartja a kezében, amit a szintén második alkalommal meghirdetett Iskolai Sokszínűség Hete alkalmából adunk ki.

A SOM fő célja nem változott: szeretnénk az iskolai közösségeket az előítéletes alapú zaklatás elleni kiállásra és az iskolai sokszínűség ünneplésére és támogatására biztatni – az Iskolai Sokszínűség Hetén és az egész tanévben.

A SOM több, oktatási programot működtető civil szervezet csatlakozásával jött létre, és fő célja, hogy támogassa, inspirálja a tanárokat és minden iskolai dolgozót az említett témákkal kapcsolatban. Hisszük, hogy **az iskolai zaklatás** – amely szerencsére mostanában már élénken tárgyalt téma – **nem önmagában való, és nem elválasztható olyan társadalmi jelenségektől**, mint az előítéleteség, illetve az emberek különbözőségéhez való viszonyunk. Ott, ahol előfordulhat, hogy egyes személyeket kevésbé értékelnek, illetve az ő tapasztalataikat, érzéseiket kevésbé fontosnak tekintik, nagyobb valószínűséggel történhet zaklatás, bántalmazás. Az Emberi Jogi Nevelők Hálózata (EJHA) 2018-as kutatása szerint az iskolai zaklatásos esetek 70%-át teszik ki az előítéletes megjegyzések, verbális inzultusok. Ezért **úgy gondoljuk, hogy érdemes egyszerre foglalkozni az iskolai zaklatás jelenségével és az iskolaközösség sokszínűségével.**

2019 áprilisára először hirdettük meg az Iskolai Sokszínűség Hetét, hogy tanárok és diákok együtt foglalkozzanak a témával, és álljanak ki az előítéleteség és a kirekesztés ellen. Mi csupán az ötleteket és kellékeket (kisfilmet, szórólapokat, plakátokat, kézikönyveket, kitűzőket) adtuk, a programok megvalósítása a csatlakozó lelkes szakembereken és diákokon múlt. A csatlakozók száma és a program fogadtatása pedig

megeősített minket abban a hitben, hogy szükség van hasonló programokra. Nagyon **különböző iskola- és osztályközösségek vettek részt rajta**, különböző igényekkel és lehetőségekkel, az ötletekből sokféleképpen merítkezve – **a közös mindannyiukban az, hogy felismerték, hogy az iskolai zaklatás problémája valós, és az elfogadó, békés, támogató közösség az egyik legfontosabb téma, amivel foglalkozni érdemes.**

A **rugalmasságot** szerettük volna megtartani idén is, természetesen a téma állandósága mellett. Kézikönyvünköből nem hiányoznak az óratervek, gyakorlatok, a kisfilm-ajánlók, és a partnerszervezetek bemutatása. Újfént készültünk szóróanyagokkal és kitűzők helyett matricákkal.

Újdonság, hogy idén a csomagokba **diákoknak szóló kisokosokat** is teszünk (a készlet erejéig), illetve az is, hogy a tavalyi visszajelzéseket figyelembe véve több, a kisebbeknek szóló gyakorlatot válogattunk ebbe a füzetbe.

Idén, 2020-ban már több példánnyal és csomaggal terveztünk, ám most is korlátozott számban tudjuk csak előállítani és postázni a csomagokat. **Mindemellett nagy figyelmet fordítunk arra, hogy a csomag minden elemét időben közzétegyük online formátumban honlapunkon (ahol a tavalyi Sokszínűség Hete anyagai is elérhetőek, használhatóak).** Így reméljük, hogy akiknek esetleg nem jut már csomag, azok is minél **többben használatba veszik segédleteinket, és megrendezik a programot!**

<http://www.sokszinusegoktatas.hu>

<https://www.facebook.com/sokszinuseg>

Az egész tanévben várjuk az Önök ötleteit, javaslatait, kérdéseit is az info@sokszinusegoktatas.hu címen.

Jó munkát kíván:

A Sokszínűség Oktatási Munkacsoport

2. „Nálunk mindenki jóban van a másikkal... vagy mégsem?” – Javaslatok az iskolai légkör feltérképezéséhez

Előfordul, hogy egy iskolában a tanárok és a szülők egy része úgy gondolja, náluk nem fordulhat elő rasszista, homofób, vagy másféle, kirekesztő incidens, ám a kutatások azt mutatják, kegyetlen csíny, előítéletes beszólás, kirekesztés, bántalmazás előfordulhat szinte bármelyik iskolában. Néha ezek az incidensek teljes meglepetésként érkeznek; más esetekben viszont hetekig, hónapig, évekig elhúzódó feszültség után robbannak ki.

A befogadó és elfogadó iskolai klíma persze nem garantálja száz százalékosan, hogy nem fognak előítéletes vagy másféle, erőszakos incidensek megtörténni. De olyan közeget teremt, amiben efféle cselekedetek nem találnak támogató bázisra, és az esetleges áldozatok nagyobb eséllyel kapnak segítséget.

Adja magát a kérdés: Milyen a légkör az Ön iskolájában?

Az alábbiakban két eszközt mutatunk be, ami segíthet felmérni, iskolánk valóban olyan barátságos és biztonságos hely-e, mint reméljük.

2.1. Kérdőív az iskolai légkör vizsgálatához

Az alábbi rövid kérdőív segíthet felfedni az esetleges különbözőségeket abban, ahogy tanárok és a diákok érzékelik, hogy mennyire befogadó környezetet biztosít az iskola. A kérdések megválaszolása része lehet akár egy nagyobb felmérésnek, ami tartalmaz interjúkat vagy fókuszcsoportos vizsgálatot is. Igény esetén adaptálni lehet a szülőkre is. (A kérdőívet a Sokszínűség Oktatási Munkacsoport honlapjáról pdf formátumban le lehet tölteni, de ha van rá kapacitás, érdemes online kérdőívet készíteni belőle, pl. a Google Forms használatával, hogy az eredmények könnyebben feldolgozhatók legyenek.)

Kérjük, jelezd, mennyire értesz egyet az alábbi állításokkal! (1-5) 1 – egyáltalán nem értesz egyet; 5 – teljes mértékben egyetértesz

1. Az iskolánkban a diákok jól kijönnek egymással. 1 – 2 – 3 – 4 – 5
2. A diákok nemcsak olyan társaikkal barátkoznak, akik leginkább hasonlítanak rájuk. 1 – 2 – 3 – 4 – 5
3. A diákok az iskolában tudják, hogyan, kinek kell jelenteni a zaklatást vagy a bántalmazást. 1 – 2 – 3 – 4 – 5
4. A diákok nem éreznék magukat kellemetlenül, ha zaklatást vagy bántalmazást kellene jelenteniük egy iskolai dolgozónak. 1 – 2 – 3 – 4 – 5
5. Az iskolában a tanárok aktívan tesznek azért, hogy biztonságos és befogadó környezetet teremtsenek minden diák számára. 1 – 2 – 3 – 4 – 5
6. Minden diák az iskolában úgy érzi, a közösség része. 1 – 2 – 3 – 4 – 5
7. Az iskolám teremt olyan alkalmakat, szervez olyan programokat, ahol a diákok jobban megismerhetik egymást. 1 – 2 – 3 – 4 – 5
8. Az iskolában a vezetők, tanárok, egyéb dolgozók, diákok és szülők meghallgatják egymást. 1 – 2 – 3 – 4 – 5
9. Reggelente várom, hogy bemenjek az iskolába. 1 – 2 – 3 – 4 – 5

Igaz vagy hamis?

Az elmúlt három hónapban...

1. Láttam előítéletes, kirekesztő vagy gyűlölködő firkat vagy graffitit az iskolában. I – H
2. Hallottam diákot gyalázkodó, becsmérlő megnyilatkozásokat tenni egy másik diákra, vagy egy csoportra. I – H
3. Láttam, hogy egy diák megaláz vagy megszégyenít egy másik diákot. I – H
4. Tanúja voltam, hogy egy iskolatársamat online (közösségi média felületen vagy csevegő-alkalmazásban) megszégyenítették. I-H
5. Hallottam tanárt becsmérlő megjegyzést tenni emberek egy csoportjára. I- H
6. Láttam az iskolaközösség biztonságával kapcsolatos előírásokat, szabályzatokat vagy jelentéseket. I- H
7. Beszélgettem valakivel (az iskolából) az iskolai légkörről, hangulatról. I – H

2.2. Közösségi határok térképe az iskolában

A tanárok és a diákok is megrajzolhatják az iskola közösségi térképét, ami megmutatja, van-e megosztottság az iskolában, hol vannak a társaságok és klikkek határai, hol vannak esetleges ellentétek, és összehasonlíthatóvá válnak a különféle elképzelések ezekről a témákról a tanárok és diákok között.

Ha nem megoldható az összes osztályt bevonni a térképrajzolásba, megpróbálhatjuk évfolyamokkal, vagy egy-egy osztállyal (és az őket tanító, őket ismerő iskolai dolgozókkal) a feladatot.

Eszközök: rajzeszközök, nagy rajzlapok vagy csomagolópapírok

Mi is a feladat?

Egy hétig mindenki figyelje meg az iskola folyosóit, közösségi tereit, osztálytermeit, ebédlőjét aszerint, hogy hogyan alkotnak csoportokat a gyerekek. Végül mindenki fessen, rajzoljon egy térképet a tapasztalatok alapján a közösségről. A térkép lehet valóban térképszerű, amelyen elvont módon jelennek meg a különböző társaságok, klikkek, és jelölhetők rajta a köztük lévő viszony, de aki szeretné, lerajzolhatja az iskola egy fontos közösségi helyiségének (pl. ebédlőnek, az aulának) az egyszerűsített alaprajzát, azon jelölve a közösség különböző csoportjait.

Ha lehetséges, a tanárok is próbálják meg felvázolni az iskolában uralkodó társadalmi határokat, klikkeket, és a diákok kapják meg ugyanezt a feladatot. Hasonlítsuk össze a nézőpontokat, és tegyük fel magunknak a következő kérdéseket:

- Miben különböznek a térképek?
- Hogyan lettek megnevezve a különböző csoportok? Hogyan és miért különböznek a megnevezések?
- Láthatóak-e, azonosíthatók-e konkrét problémák (pl. klikkek közti ellenségeskedés, bizonyos tanulók elmagányosodása vagy akár hiánya) az egyes képeken?
- Mi az, amit a diákok észrevettek, a tanárok pedig nem? Miért fordulhatott ez elő?
- A tanulók külön-külön is máshogy érzékelték bizonyos dolgokat? Miért?
- Mi az, amit a tanárok észrevettek, a diákok pedig nem? Miért fordulhatott ez elő?
- Mit tudunk meg a címkékről, csoport-megnevezésekről és a különböző perspektívákról?
- Ezek az új információk megkérdőjelezzik-e korábbi feltételezéseinket?
- Mit lehetne megváltoztatni az osztályokban, az iskolában, hogy reflektáljunk az információkra?

Forrás: **Teaching Tolerance**

SOM-javaslat

Nagyon fontos döntés, ha egy intézményben elköteleződnek amellett, hogy az egész iskolai életre, és a közösség minden tagjára kiterjedő változtatásokat vezetnek be annak érdekében, hogy minden gyerek számára sokkal békésebb, biztonságosabb, elfogadóbb hely legyen az iskola. Ez a legtöbb esetben hosszú és fáradságos munka.

Segíthet, ha az intézmény vezetői és tanári kara

- megismeri a **Békés Iskolák** program szellemiségét és módszereit, és megfontolja a program bevezetésének lehetőségét, feltételeit. <http://www.bekesiskolak.hu/>
- megismeri a **Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány** Gyermekjogi Irányelvek programját, ami támpontokat, ismereteket ad az iskolai zaklatás intézményi kezelését és megelőzését illetően. <https://hintalovon.hu/hu/nemecsek>
- részt vesz egy-egy társadalmi csoporttal (romákkal, LMBTQI emberekkel, zsidókkal), vagy emberi jogi neveléssel foglalkozó civil oktatási program képzésén

A Békés Iskolákat, a Hintalovont és a különféle képzéseket kínáló szervezeteket röviden bemutatjuk a kiadvány 5. részében.

3. Több mint filmklub – videó- és filmajánlók

Olyan videókat és kisfilmeket gyűjtöttünk össze, amelyek jó kiindulópontok vagy segédeszközök lehetnek az iskolai bullyingról vagy az előítéletekről való beszélgetésekhez. Jelöljük, hogy milyen korosztálynak ajánljuk, és röviden összefoglaljuk, miért is hasznos, mit tartalmaz az adott videó.

Hogyan segíthetek? / A Sokszínőség Oktatási Munkacsoport 2020-as animációs filmjei – általános iskolásoknak

Elérhető: A Sokszínőség Oktatási Munkacsoport honlapján és Facebook-oldalán.

Két animációs filmet készítettünk, melynek szinte ugyanaz a tartalma: mindkettőben egy kisgyerek a narrátor, aki az osztályában tapasztalt iskolai zaklatásról beszél, és arról gondolkodik, vajon hogy tudna segíteni. A narrátor a végén a nézőnek is felteszi a kérdést: ő hogyan segítené?

A két kisfilm között az a különbség, hogy míg az egyikben fiktív lények, alakzatok szerepelnek, addig a másikban emberfigurák. Ebből fakadóan a filmekben szereplő iskolai zaklatás oka, ürügye is más: az alakzatok világában az áldozatok formája az, ami miatt csúfolódás céltáblái lesznek, az embergyerekek világában két olyan gyerek lesz az áldozat, akikhez hasonlóval a valóságban is találkozhatunk: egy afgán származású kisfiú, és egy olyan kislány, akinek két anyukája van.

Úgy gondoljuk, a két kisfilmet külön-külön is használni lehet (attól függően, hogy milyen életkorban vannak a gyerekek, és milyen előzetes tudással rendelkeznek), és akár egymás után mindkettőt le lehet vetíteni, és megbeszélni a köztük lévő párhuzamokat.

Ezekhez a beszélgetésekhez adunk az alábbiakban pár kérdést:

Ami mindkét videónál feltehető:

- Miről szól a film főszereplőjének/narrátorának naplórészlete? Mi a probléma? Kik szerepelnek benne?
- Szerintetek miért bántják a két osztálytársat? Mit tudtunk meg róluk?
- Szerinted ez igazságos-e?
- Szerinted hogy érezhette magát a naplóró főszereplő, amikor látta, hogy az osztálytársait bántják? Te mit éreztél volna a helyében?
- Szerinted hogy érezték magukat azok, akiket bántottak?
- Milyen megoldásokon gondolkodott el a főszereplő?
- Te melyiket választanád a felsoroltak közül?
- Ha egyiket sem, te mit csinálnál a helyében?
- Történt-e már veled hasonló? (Előfordult-e, hogy láttad, hogy valakit bántanak a közeledben valamilyen tulajdonsága miatt, igazságtalanul? Előfordult-e, hogy téged bántottak? Előfordult-e, hogy te bántottál mást? Akkor mi volt a történet vége, a probléma megoldása?)
- Szerinted mit kellene tennie a gyerekeknek, hogy többé ne forduljon elő hasonló eset? Mit kéne tennie a tanító néninek, hogy ne forduljon elő hasonló eset? Mit kellene tennie a szülőknek, hogy ne forduljon elő hasonló eset?
- Írj levelet az áldozatnak vagy azoknak, akik bántották! Gondolkozz el azon, hogyan próbálnád megvigasztalni azt, akit csúfoltak, és hogyan próbálnád meggyőzni azt, aki gúnyolódik!
- Képzeld el, hogy végül Andi néni segítségével kibékülnek a szereplők, és közösen játszanak a szünetben! Rajzold le őket!

Javaslatok a 2. videóhoz:

Ezt a videót kicsit érettebb gyerekeknek ajánljuk, akikkel lehet olyan komoly és valóságos témákról beszélgetni, mint a szivárványcsaládok, illetve a bevándorlók, menekültek.

Mivel a videóban a zaklatás két áldozatáról kiderül, hogy egy-egy olyan tulajdonságuk ürügyén bántják őket, amelyek felé a mai magyar társadalomban sokan fordulnak előítéllettel (egyikük egy afgán származású kisfiú, másikuk szivárványcsaládban él, két anyuka neveli), előzetes mérlegelést igényel, hogy az osztályban van-e lehetőség valódi párbeszédet folytatni ezekről személyeskedés vagy indulatok nélkül.

Amennyiben kockázatosnak ítéljük, a sokszínűség és előítéletesség témájáról való beszélgetéseket érdemes az egyszerűbb, fikatív lényekről szóló videóval elkezdni, megalapozni.

Lehetséges kérdések a fentiekén kívül:

- Szerinted miért kezdték el bántani Daniék Annát és Hamidot?
- Szerinted mivel vigasztalták Hamidot és Annát a szülei?
- Te ismersz-e olyan gyereket / Jár-e az iskolátokba olyan gyerek, akinek a szülei egy másik országban születtek, vagy ő maga máshol született? Szerinted milyen problémával kell szembenéznie?
- Mi mindent lehet tanulni egy másik országból jött gyerektől? Te milyen kérdéseket tennél fel Hamidnak?
- Mit mesélnél el mindenképpen a saját országodról és az itteni szokásokról, kultúráról mindenképpen egy másik országból származó új osztálytársnak?
- Mit gondolsz, milyen okból költöznek egyes családok másik országba? (Pl. a szülők munkája, munkahelyek elérhetősége, háború, anyagi körülmények, stb.)
- Hányféle családot ismersz, látsz magad körül? Vannak-e olyan családok a környezetben, ahol...
...egy apuka és egy anyuka neveli együtt a gyerekeit / ...egy anyuka egyedül neveli a gyerekeit / ...egy apuka egyedül neveli a gyerekeit / ...a szülők külön élnek, de együtt nevelik a gyerekeiket / ...két anyuka vagy két apuka nevel gyereket / ...nagyszülő vagy más rokon neveli a gyerek(ek)et / ...három vagy több testvér van / ...egy gyerek van a családban, stb. ? Mi a közös ezekben a családokban?
- Mivel próbálnád meggyőzni Daniékat, hogy ne bántsanak mást (pl. Annát vagy Hamidot)?
- Mit mondanátok Andi néninek a narrátor/főszereplő helyében?
- Ti mit csinálnátok, ha hasonló helyzetbe kerülnétek? Kitől kérnétek segítséget?

Ha a kisfilmben előforduló LGBTQI témákkal kapcsolatban szeretne jobban felkészülni (az esetleges kérdések miatt), a következő forrásokat ajánljuk:

Azonos nemű szülők és gyermekeik – Háttér Társaság, 2017

<http://hatter.hu/sites/default/files/dokumentum/kiadvany/szivarvanycsaladok2017.pdf>
Szivárványcsaládok . Azonos nemű párok és a gyermekvállalás – A TASZ írása
https://ataszjelenti.blog.hu/2013/08/14/szivarvanycsaladok_azonos_nemu_parok_es_a_gyerekvallalas

Egy magyar család: Andris, Ádám és Marci (videó)

– <https://www.facebook.com/watch/?v=1376727202494501>

Te mit csinálnál? Kisfilm az iskolai zaklatásról / A Sokszínűség Oktatási Munkacsoport 2019-es kisfilmje – felső tagozatosoknak és középiskolásoknak

Elérhető: a [Youtube-on](#), a [Sokszínűség Oktatási Munkacsoport honlapján](#) és [Facebook oldalán](#) is. Időtartam: 3 perc, 42 másodperc

A Szeleccki Rozália és Deák Kristóf által készített, az iskolai verbális zaklatás témáját feldolgozó kisfilm kifejezetten az 1. Iskolai Sokszínűség Hetére forgattuk, hogy kiindulópont lehessen az előítéletes alapú iskolai zaklatásról való beszélgetéshez. A film olyan atrocitásokat bemutató jelenettel indul, amihez hasonlóval sajnos minden iskolában találkozhatunk, akár általános, akár középiskoláról, akár állami, akár egyházi, akár vidéki, akár fővárosi, akár falusi iskoláról van szó. A jelenethez háromféle befejezést mellékelünk: ezek viszont nem egyformán valószínűek, és sokféle körülmény együttállásától függ, megvalósulhatnak-e.

A kisfilm órai feldolgozásához részletes javaslatokat mellékelünk, amelyek elérhetőek a [SOM honlapjáról](#) letölthető, 2019-es tanári kézikönyvünkben.

Aki ver, az nem haver kisfilmek – alsó tagozatos általános iskolásoknak

A Youtube-on elérhető kisfilmsorozatot – mely az iskolai zaklatást három fontos szemszögből mutatja be – a Cartoon Network csatorna készítette, az UNICEF és Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány szakmai támogatásával:

Bántalmazott (Időtartam: 45 másodperc)

Bántalmazó (Időtartam: 50 másodperc)

Megfigyelő (Időtartam: 45 másodperc)

A filmek célja, hogy a gyerekek ismerjék fel, ha zaklatás alanyai lesznek, ne féljenek külső segítséget kérni, álljanak ki magukért, bántalmazott, bajba jutott társaik mellett, illetve legyenek egymással elfogadóak és kedvesek.

A tudás 6alom! videoklip

<https://www.youtube.com/watch?v=m46y9dR7LI>

A Roma Oktatási Alap támogatásával készült videóban Horváth Kristóf, művésznevén Színész Bob slammer dolgozott együtt tehetséges roma tinédzserekkel, akik a tanulás fontosságára hívják fel a figyelmet. A videó alkalmat teremthet arra is, hogy a hátrányos helyzetű roma diákok nehézségeiről és az őket ért diszkriminációról beszéljünk.

Ne nézd tétlenül, hogy másokat bántanak! A Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács kisfilmje – felső tagozatosoknak és középiskolásoknak

<https://www.youtube.com/watch?v=RilApLCx8HE>

Az animációs film azért készült, hogy segítsenek a kamaszoknak felismeri a bullying jeleit, és arra buzdítsák őket, hogy kiálljanak magukért vagy másokért.

Mindannyiunkat érint / Az Amnesty International infovideója a gyűlölet-bűncselekményekről – középiskolásoknak

Az animációs kisfilm alapot adhat a gyűlölet-bűncselekményekről szóló beszélgetéshez, arról, hogy miként lesz az előítéletekből erőszak. A témát amit a társadalmi kérdésekben jártasabb, emberi jogi témákra nyitott középiskolásokkal érdemes feldolgozni. További információkat a téma tárgyalásához a Gyűlölet-bűncselekmények Elleni Munkacsoport honlapjáról lehet szerezni: <http://www.gyuloletellen.hu/>

Még mindig tabu? LGBT személyek az iskolában / A Melegség és Megismerés kisfilmjei – középiskolásoknak

<http://melegsegesmegismeres.hu/videok-es-hanganyagok/>

A három film – a *Kézenfogva*, a *Graffiti* és a *Tesiórán* – iskolai helyzeteket mutat be, és kiváló alkalmat teremt arra, hogy a nézők az LGBTQI emberek iskolai tapasztalatairól és a helyzetek lehetséges okairól, megoldásairól beszélgessenek.

SOM-javaslat

A videókat többféleképpen is fel lehet használni (akár úgy, hogy az egyes jelenetek után megállítjuk és megbeszéljük a látottakat a filmben bemutatott foglalkozáshoz hasonlóan, akár egyben), illetve a program önkénteseit meg is lehet hívni, akik személyes történetekre alapuló, interaktív órát tartanak a témáról. A Melegség és Megismerés programot röviden bemutatjuk a kiadvány 5. részében.

4. Óratervek, gyakorlatok

Az alább összegyűjtött óraterv- és gyakorlat-ötleteket megint úgy válogattuk össze, hogy témájukban kapcsolódjanak céljainkhoz, értékeinkhez, üzeneteinkhez: vagy az elfogadó, egymást támogató és együttérző közösség kialakításához járulhatnak hozzá, vagy a kifejezetten az emberi közösségek és tapasztalatok sokszínűségére irányítják a figyelmet.

A javaslatok között újfent megtalálhatók középiskolás csoportoknak szóló gyakorlatok is, ám ezúttal – a 2019-es Sokszínűség Hete visszajelzéseit figyelembe véve – nagyobb hangsúlyt fektettünk az általános iskolás korosztálynak szóló ötletek gyűjtésére.

SOM-javaslat

Amennyiben a 2019-es Iskolai Sokszínűség Hetén nem vettek részt, vagy nem használták az azokhoz készült anyagainkat, érdemes azokat is elővenni gondolatébresztőként.

Ha még több, középiskolások számára készült gyakorlatra lenne szüksége, érdemes az [EJHA – Emberi jogi nevelők hálózata](#) által kiadott [EjhaCKni](#) kiadványban keresgélni, ami egy módszertani ötlettár emberi jogi neveléshez kapcsolódó témákban.

Az [EjhaCKni](#) munkacsoport képzést is kínál tantestületeknek az emberi jogi nevelésről. Az [EJHÁ](#)-t röviden bemutatjuk e kézikönyv 5. részében.

4.1. Együttérző reakciók

Korosztály: általános iskolás

Időtartam: kb. 45-90 perc a megbeszélés mélységétől, és az esetleges kiegészítő feladatoktól függően

Eszközigény: papír, íróeszköz, csomagolópapír

Bevezető és példa

Tartsunk egy rövid bevezetőt a témáról: arról, hogy sajnos időnként előfordul, hogy valaki megbánt más, akár csak véletlenül is, ezért érdemes együtt kitalálni, hogyan lehet elkerülni, vagy megoldani egy ilyen helyzetet. Fontos elmondani, hogy ilyenkor mindig több szereplő van jelen: az, aki bántja a másikat, az, aki célponttá válik, és az, aki szemtanúja az esetnek. Példát is említhetünk: Szünetben Pisti lelöki a hintáról Gabit, és mindezt Szonja is látja. Ha a gyerekek szívesen elmondanák, hogy voltak-e bármelyik szerepben, van-e ismeretük vagy tapasztalatuk ilyesmiről, itt lehet róla beszélni.

Gyakorlat

- Olvassuk fel a következő szituációt a diákoknak (a neveket kicserélhetjük, ha van a csoportban azonos név, de a szituációt is módosíthatjuk, ha pont van dadogó diákunk, és nem akarjuk, hogy ő kerüljön a középpontba):

„Mennyi tizenötször nyolc? – kérdezte Nelli néni az osztálytól. – Peti, te tudod?

Peti tudta a választ, de az osztály előtt dadogott. – Szá-sz-száz-hu-húsz. – mondta. Pár gyerek az osztályból kuncogni kezdett. Ahogy máskor is, Juli suttogva, hogy Nelli néni ne hallja, csak a körülötte ülők, azt mondta: – Ü-ü-ügyes Pe-pe-peti. – Kornél nagyon sajnálta Petit emiatt. Úgy gondolta, nem szép dolog Julitól, hogy így utánozta Petit.”

- Kérjük meg a diákokat, hogy azonosítsák be, a történetben ki az, aki bánt más (Juli), ki a célpont (Peti), és ki a szemtanú (Kornél). Írjuk fel a neveket a három részre osztott táblára, a szerepükkel együtt. (Meg lehet említeni, hogy valószínűleg nem csak Kornél az egyetlen szemtanú, de most csak vele foglalkozunk.)
- Beszéljünk röviden a három karakter érzéseiről és motivációiról. (Pl. lehetséges, hogy Juli szeretett volna viccesnek tűnni a barátnői előtt; lehet, hogy Peti szégyellte magát és izgult; Kornél sajnálta Petit, és lehetséges, hogy ő is szégyellte, hogy nem tudta, mit csináljon.)

Nagyobbaknak (felsősöknek / írásban fogalmazni jól tudó diákoknak):

- A diákok vegyenek elő tollat és papírokat. Osszuk három részre az osztályt, és osszuk ki a három szereplőt a csoportoknak.
- Kérjük meg a tanulókat, hogy írjanak egy-egy naplóbejegyzést a kiosztott karakter nézőpontjából a felolvasott esetről. A naplóbejegyzés tartalmazza, hogy mit érzett, mi motiválta az adott helyzetben, és mit akart tenni utána.
- Beszéljük meg közösen a három karakter gondolatait, úgy, hogy mindenki, aki szeretné, felolvashatja a saját naplóbejegyzését. Kérdezzünk rá, hogy kinek lenne más ötlete az elhangzottakhoz képest, mutassunk rá, hogy például a zaklató karakter motivációi mögött is sokféle probléma állhat, vagy arra, hogy a szemtanú is többféleképpen reagálhat. Vezessük a beszélgetést afelé, hogy a tanulók elgondolkozzanak arról, melyik karakter mit tehet a zaklatás megoldása, megszüntetése esetleg jóvátétele érdekében. Hangsúlyozzuk, hogy bármilyen nehéz, mindegyik szereplőnek hatalmában áll megoldani a helyzetet. (Pl. a szemtanú beszélhet Nelli néniel, de akár Julinak is megmondhatja, hogy ne gúnyolja Petit; Julit sem kell elkönyvelni „rossznak” azért, mert hibázott, ő is rájöhet, hogy értelmetlenül okozott fájdalmat Petinek, és bocsánatot kérhet tőle.)

Kisebbségnek (alsósoknak):

- Mindenki három részre osztja a papírját, és a részekre lerajzolja a történet három szereplőjét. Megkérhetjük a diákokat arra, hogy a rajzok fejezzék ki, hogy az egyes szereplők mit éreznek, mit gondolnak, és az alapján magyarázzák el társaiknak.

Kérdések, amiket feltehetünk a megbeszélés során:

- Az iskolában vagy az osztályban van-e hasonló probléma?
- A felolvasott történetben ki az, akit megbántottak?
- Mit gondolsz, azok a gyerekek, akik bántanak mást, tudnak változtatni a viselkedésükön?
- Ha te is Kornélék osztálytársa lennél, mit tennél?
- Kik azoka felnőttek, akik tudnak segíteni az elmondott történetben?

Értékelés

- A diákok gondolkodjanak el azon, hogy szerintük melyik karakter hogyan oldhatja meg vagy hogyan teheti jóná a történetet. Gyűjtsük össze az ötleteket, írjuk a táblára
- A nagyobbak kisebb (3-4 fős) csoportokban is megbeszélhetik a válaszaikat, és írhatnak egy saját listát ezekből egy nagy csomagolópapírra.
- Kérdezzük meg azt is, hogy szerintük Nelli néninek mit kellene tennie, ha tudomására jut az incidens.
- Kérdezzük meg a diákokat, hogy az elhangzott megoldások közül melyek voltak a legjobbak az egyes karakterek esetében, és a szereplők mit tudnak tenni annak érdekében, hogy még egyszer ne forduljon elő hasonló eset.

4.2. Barátkozzunk össze!

Korosztály: általános iskolás

Időtartam: kb. 45-90 perc a megbeszélés mélységétől, és az esetleges kiegészítő feladatoktól függően.

Eszközigény: papír, íróeszköz, tábla

Bevezető és példa

- Kezdjük azzal gyakorlatot, hogy felrajzolunk a táblára egy gyerek-alakot / kitűzünk a táblára egy gyermekről készült rajzot vagy fotót, és bemutatjuk: képzeljük el, hogy ő lesz az osztály új tagja. El is nevezhetjük.
- Kérjük meg a diákokat arra, hogy mondják el, hogyan üdvözölnék az új diákot, és miként próbálnák meg éreztetni, hogy befogadják. Ha a válaszok nagyon általánosak (pl. „kedvesen viselkednék”), kérjük meg őket, hogy mutassák meg, mire gondoltak.
- A táblára írjuk fel az új ötleteket (pl. „felajánlanám, hogy üljön mellém ebédnél”). Kérdezzük meg a diákokat, hogy szerintük hogyan érezheti magát egy új diák az első napon az iskolában, a már korábban összeszokott közösségben.

Gyakorlat

- Olvassuk fel a táblán összegyűlt ötleteket. Kérjük meg a diákokat, hogy most képzeljék el magukat ők az új tanuló szerepében. Képzeljék el, hogy a felsoroltak hogyan hatnának rájuk, mennyire éreznék, hogy szívesen fogadják őket, melyik segítene, hogy feloldódjanak a teremben? Írjuk fel az újabb ötleteket.

- Most tekintsük meg újból a listát egy olyan diák szemszögéből, aki már amúgy is az osztály tagja. Mik azok a felírt cselekvések és reakciók, amik minden, régebbi diákkal szemben is alkalmazhatók? (Pl.: nem mondjuk azt egy régebbi osztálytársnak, hogy üdvözlünk az osztályban, de azt tehetjük, hogy bevesszük egy játékba a szünetben, amibe korábban nem).
- Összegezzük, és fogalmazzuk meg általánosabban a diákok segítségével, hogy mi rajzolódik ki a listánkból (pl.: kedves szavakat használunk, odafigyelünk a másokra, osztozkodunk, segítünk, meghívjuk, hogy csatlakozzon hozzánk, stb.) Beszéljük meg, hogy ezek mind olyasmi, amit jó barátok, jó osztálytársak tesznek, és ez a legjobb módja annak, hogy egy közösségben egymással bánjunk.
- Kérjük meg a diákokat, hogy a saját osztálytársaikkal szemben tapasztalható viselkedésükön gondolkodjanak el. Vagyis azon, hogy ők hogyan barátkoznak, hogyan bánnak a többiekkel. Vajon mindenki mindenkivel barátkozik az osztályban? Vannak klikkek? Van-e olyan gyerek az osztályban, aki később/nemrég csatlakozott? Ha igen, hogyan fogadta őt az osztály?
- A diákok vegyenek elő papírt és írószert. Mondjuk el, hogy egy történetet fogunk írni arról, milyen új diáknak lenni egy osztályban. Választhatnak, hogy az új diák szempontjából írnak, vagy olyasvalakiéből, aki már régebb óta az osztály tagja. A történeteknek azt kell bemutatnia, hogy miként lehet befogadó és elfogadó magatartást kialakítani új tagok felé egy már létező csoportban.
- Kérjük meg a diákokat, hogy osszák meg a történeteiket egymással kisebb, 3-4 fős csoportokban.

Kérdések, amiket feltehetünk a megbeszélés során

- Voltál már „új” diák? Ha igen, milyen érzés volt?
- Mitől lesz valaki jó barát vagy jó osztálytárs?
- Mi az, amit egy barátnak, osztálytársnak nem szabad csinálnia?
- Észre vesszük-e, ha valakinek barátira van szüksége, ha valaki egyedül van az osztályban (akkor is, ha nem újonnan került oda)?
- Beszéltünk arról, hogy hogyan fogadunk be másokat. Hogyan érünk el valakit, ha össze szeretnénk valakivel barátkozni, vagy be akarjuk venni a közösségbe?

Ötlet alsósoknak:

- Egyéni történetírás helyett költhetnek közösen is egy történetet (közben írhatják ők is és mi is az egészet egy nagy csomagolópapírra). Sorban mindenki egy-egy mondatot tehet hozzá a történethez. (Pl.: „...Ezután Gabi megkérdezte Gergőt, hogy szeretne-e csatlakozni a focihoz. Amikor Gergő gölt rúgott, Jakab azt mondta, ‘szép volt’....”)

Ötletek felsősöknek:

- A diákok illusztrálhatják a történeteiket. Meghívhatnak egy másik osztályt egy alacsonyabb évfolyamról, és megoszthatják velük a történeteket.
- Feldolgozhatják a történeteket rövid jelenetben is, amit eljátszanak az osztály előtt.

Értékelés

Kérjük meg a diákokat, hogy a táblára felkerült ötleteket próbálják meg alkalmazni a mindennapokban. Ha lehetséges, hagyjuk a táblán egy darabig a listát. (Esetleg nagy csomagolópapíron is dolgozhatunk, amit végül kifüggeszthetünk a teremben.) Érdemes később (pl. egy hét múlva) visszautalni a megbeszélésekre, és megkérdezni, hogy mit sikerült megvalósítani a listából, mi az, amit amúgy is alkalmaztak egymás közt, mi az, amit újonnan kezdtek el gyakorolni. Meg lehet kérni őket arra is, hogy értékeljék, tegyék szóvá, ha mást is látnak barátságosan és befogadóan viselkedni.

4.3. Viccelődés vagy gúnyolódás?

Korosztály: általános iskolás

Időtartam: kb. 45-90 perc a megbeszélés mélységétől, és az esetleges kiegészítő feladatoktól függően.

Eszközigény: lapok, írószerek, esetleg okostelefonok

Bevezetés és példa

Olvasunk fel a következő szituációkat az osztálynak (érintettség esetén nyugodtan módosíthatunk rajtuk, ha úgy ítéljük, érzékenyen érintene valakit):

- Tomi sosem gondolt bele abba, hogy sötétebb a bőrszíne, mint a többieknek, egészen addig, amíg pár gyerek el nem kezdte „négernek” szólítani. Tomi most már szégyelli a bőrszínét.

- Rebi mindig jó jegyeket kap. Amikor a tanító néni kiosztja a legutóbbi matek dolgozatokat, Hedvig mosolyogva odafordul hozzá: „Hadd találjam ki. Megint egyes, Einstein?” Rebi nevet.

Gyakorlat

- Írjuk fel a „viccelődés” és a „gúnyolódás” szavakat a táblára. Kérdezzük meg, hogy a felolvasott szituációk közül melyik melyikre példa.
- Magyarázzuk el a különbséget
  - A vicc és a viccelődés mindenki számára vicces.
  - A gúnyolódás valakit megbánt.
- Mondjuk el, hogy az első példa gúnyolódás, mert Tominak fájdalmat okozott. A második viccelődés, mert Hedvig és Rebi is viccesnek találta, és senki számára nem volt bántó.
- Kérjük meg a diákokat, hogy mondjanak még több példát gúnyolódásra és viccelődésre, amit ők maguk tapasztaltak. Beszéljük meg, hogy a gúnyolódás bántó is és tiszteletlen is a célpontjával szemben. Beszéljünk arról, hogy sok esetben a kontextus sokat számít. (Például ha a második példából indulunk ki, ha Hedvig ugyanezeket a szavakat Szilvinek mondta volna, aki általában nem kap jó jegyeket, akkor az gúnyolódásnak számított volna.)
- Ha az osztály már korábban is hozott közös szabályt a verbális agresszióval, zaklatással, beszólással, gúnyolódással kapcsolatban, elevenítsük fel. Ha nincs ilyen szabály, kérjük meg a diákokat arra, hogy mondjanak ötleteket egy ilyen szabályra. Kérdezzük meg, hogy a gúnyolódás elleni szabály megszegésének milyen következménye legyen (pl.: annak a diáknak, aki megszegi a gúnyolódás ellenes szabályt, bocsánatot kell kérnie a másiktól, és a beszólás ellensúlyaként három kedves dolgot kell mondania neki).
- Találjunk ki szlogeneket, jelmondatokat, amelyek a gúnyolódás és tiszteletlen viselkedés nélküli közösséget hirdetik.
- Osszuk az osztályt 3-4 fős csoportokra. Minden csoport kapjon egy nagyobb (A3-A2 méretű) lapot, és színes filceket. Kérjük a csoportokat arra, hogy alkossanak posztert a kitalált szlogennel, és illusztrálják azt.
- Ragasszuk ki a posztereket a falra, és tartsunk belőlük kiállítást. Nemcsak az osztályterem falát díszíthetik, hanem a folyosóra vagy az aulába is kirakhatjuk őket, hogy mindenki lássa.
- Megszavaztathatjuk, hogy melyik szlogent választjuk az osztály gúnyolódás elleni jelmondatának.

Ötletek felsősöknek:

- Ha a csoportban jól működnek az okostelefonos feladatok, megkérhetjük a diákokat, hogy a szlogenjeik alapján vegyenek fel fél perces „szolgálati közleményeket” az iskolarádióba, vagy forgassanak egy rövid kampányvideót. A legjobbakat le lehet adni a rádióban, vagy le lehet vetíteni az egész iskolának.

Lezárás

- Kérjük meg a diákokat, hogy magyarázzák el a különbséget a vicc és a gúny között, és miért fontos kedvesen beszélni a másikkal. Kisebb diákok élőszóban is megfogalmazhatják a véleményüket, a nagyobbak írhatnak naplóbejegyzést, esszét vagy újságcikket is.
- A gyakorlat folytatásaként lehet foglalkozni a verbális zaklatással is.

4.4. Közös és különböző

Korosztály: általános iskolás

Időtartam: kb. 45-90 perc a megbeszélések mélységétől, hosszától függően

Eszközigény: papírlapok, írószerek

Bevezetés és példa

- A gyakorlat elkezdéséhez nagyobb hely kell, így szükséges félretolni a padokat, ha azok frontális órához vannak elrendezve.
- Kezdjük azzal, hogy felállunk a terem közepére, és kérjük meg a gyerekeket, hogy helyezkedjenek el a terem egyik vagy másik oldalán, aszerint, hogy kérdéseinkre hogyan válaszolnak. Például, fiúk az egyik oldalra, lányok a másikra; azok, akik a sütit szeretik jobban, az egyikre, akik a fagyaltot, a másikra; azok, akik maximum három családtagjukkal élnek együtt, az egyik oldalra, akik háromnál több családtagjukkal, a másikra; stb. (A szempontok tetszés szerint módosíthatók.) Mutassunk rá, hogy mindig változtak a csoportok tagjai, aszerint, hogy mik voltak a szempontok. Ezután rendezzük vissza a padokat, és mindenki leülhet a helyére.

Gyakorlat

- Kérjük meg a diákokat, hogy találjanak ki olyan kérdéseket, amiket feltennének annak, akit meg szeretnének ismerni. Ezeket írjuk fel a táblára. (Például: Hogy hívod

a nagymamádat? Ültél-e már repülőn? Milyen feladataid, házimunkáid vannak otthon? Stb.)

- Legyen mindenkinél toll és papír, és álljanak párba a gyerekek (akár maguk választanak, akár mi állítjuk őket párba). Tegyék fel egymásnak a táblán található kérdéseket, és jegyzeteljék le a válaszokat.
- Amikor minden pár végzett az interjúval, mutassuk meg nekik, hogyan kell **Venn diagramot** készíteni (ha még nem ismerik). Kioszthatunk hozzá általunk előre gyártott sablont is, de a diákok is rajzolhatnak páronként egyet.
- Ha mindenki megértette, hogyan működik a diagram, kérjük meg őket, hogy töltsék ki a párok közti különbségekkel és egyezésekkel a válaszok alapján. Miközben dolgoznak, ellenőrizzük, hogy minden párnál van-e legalább egy hasonlóság – ahol nincs, segítsünk találni, akár más, a táblán nem szereplő kérdések, szempontok alapján.
- Ezután a párok röviden bemutatathatják a Venn-diagramokat és azok tanulságait az osztálynak. Ezek alapján beszéljünk az egész osztály szintjén tapasztalható különbségekről és hasonlóságokról is.
- Vessük fel és beszéljük meg, vajon milyen lenne, ha az osztályban (vagy akár a világon) mindenki ugyanolyan lenne. Magyarázzuk el, hogy egy nagyon sokszínű társadalomban, országban, városban élünk, de vannak dolgok, amik minden emberben megvannak, és hasonlóak, mint az alapvető szükségletek, érzések, vágyak, stb.
- Kössük össze azt a gondolatot, hogy vannak minden emberre igaz dolgok azzal, hogy mindenki megérdemli, hogy tisztelettel és elfogadóan bánjanak vele (attól függetlenül, hogy a barátunk-e vagy sem). Kérjük meg a diákokat, hogy magyarázzák el, mit jelent a „tisztelet” és az „elfogadás”, és reagáljunk a válaszokra.
- Alkossunk egy listát arról, hogy milyen módokon tudjuk kifejezni tiszteletünket a másik ember felé, különbözőségektől, hasonlóságoktól függetlenül. (Például: mosolygunk, odafigyelünk, kedvesen beszélünk vele, segítőkészek vagyunk, olyan témákról beszélgetünk vele, ami mindkettőnket érdekel, stb.)

Kérdések, amiket feltehetünk a megbeszélés során:

- Milyen látható dolgokban lehetnek különbözőek az emberek?
- Milyen láthatatlan dolgokban lehetnek különbözőek az emberek?
- A barátaid miben hasonlítanak rád?
- A barátaid miben különböznek tőled?
- Mi az, amit a különbségek miatt tanultál meg a barátaidtól?
- Miért fontos, hogy mindenkiel tisztelettel bánjunk?

Ötletek alsó tagozatosoknak

- Előre készítsük el a Venn-diagram sablonokat a párosoknak. Akár példa is lehet rajta, ami a diagram megértéséhez segíthet hozzá.
- Olvassuk fel sorban a táblán lévő kérdéseket, és a diákok ez alapján jegyezzék le a saját válaszaikat. Csak akkor térjünk rá a következő kérdésre, ha már mindenki leírta a választ. Ezek után álljanak párba a diákok, és kezdjenek neki a Venn-diagram kitöltésének.

Ötletek felső tagozatosoknak

- Biztassuk arra a párokat, hogy maguk is találjanak ki új kérdéseket az interjúhoz, a specifikus hasonlóságok alapján. (Például ha a pár mindkét tagja kétnyelvű, mindenképp adják hozzá ezt az információt a Venn-diagramjukhoz.)
- A párokból alkossunk négyes csoportokat. Ezek a négyesek is készítsenek egy új Venn-diagramot mind a négy tag különbözőségeivel és hasonlóságaival.

Befejezés

- A fiatalabbak lerajzolhatnak jeleneteket, amikben az egymástól különböző szereplők kimutatják tiszteletüket a másikatnak.
- A nagyobbak írhatnak fogalmazást arról, hogy miért jó, ha minden emberrel tisztelettel bánunk.

4.5. Teknős és Gepárd

(Csoportos mozgásos feladat a különböző képességekhez való érzékenyítéshez, önismeret- és együttműködés-fejlesztéshez. A gyakorlat eredetijét Hangyál Nikolett osztotta meg a Sokszínűség Oktatási Munkacsoporttal.)

Korosztály: általános iskolás (alsó tagozatos)

Időkeret: 45 perc

Eszközigény: kanalak, műanyag golyók/tojások

„A gepárd és a teknős futóversenyre megy”

- Bevezethetjük azzal a gyakorlattal, hogy most kipróbáljuk, milyen gepárdnak és teknősnek lenni, akik futóversenyt rendeznek.
- A gyerekek álljanak két sorba egymás mögé, s ezután az egyiket lassú (teknősök) a másikat gyors (gepárd) sornak nevezzük el.

- A feladat az, hogy a gyors gepárd haladhat a saját tempójában, a lassú teknős bármennyire szeretné megelőzni, nem előzheti meg, csak követheti, de túlságosan le se maradhat mögötte, mert akkor nem talál haza. A gepárdok kivételesen nem futnak, csak gyorsan sétálnak.
- Ha végeztek az első körrel, akkor a gepárdok teknősökké válnak a teknősök pedig gepárddá. (Jó, ha van idő rá, hogy mindenki legyen gepárd is, és teknős is.)

„A gepárd és a teknős tojást szállít együtt”

- Mindenki kap egy kanalat és egy műanyag tojást (golyót vagy bármilyen kis tárgyat), a feladat az, hogy a gyors gepárd haladhat a saját tempójában, a lassú teknős bármennyire szeretné megelőzni, nem előzheti meg csak követheti, de túlságosan le se maradhat mögötte, mert akkor nem talál haza, de közben kanálon tartva a tojást a tojásra is vigyáznia kell. A gepárdok kivételesen nem futnak, csak gyorsan sétálnak.
- Ha a tojás leesik, akkor a teknősnek is várnia kell, amíg a gepárd újraindul, illetve a gepárdnak is figyelnie kell arra, hogyan halad a teknős, tud-e vigyázni a tojásra.
- Ha végeztek az első körrel, akkor a gepárdok teknősökké válnak a teknősök pedig gepárddá.

Értékelés

Beszélgjünk meg a gyerekekkel, hogy milyen érzés volt gepárdnak lenni és milyen érzés volt teknősnek lenni, ki melyik szerepet érezte jobban magáénak, és miért. Ha van rá mód, beszélhetünk arról, hogy vajon milyen valós helyzetekre hasonlított a gyakorlat.

4.6. Pályaudvar

Korosztály: középiskolás

Időtartam: 40-60 perc

Eszközигény: öntapadós cetlik vagy post-it-ek

Előkészület

- A játékot megelőzően készítsünk elő annyi öntapadós cetlit vagy post-itet, ahány résztvevő van, majd mindegyikre írjunk fel egy tulajdonságot, állapotot, embertípust annak megfelelően, hogy mire akarjuk használni a játékot, és mik a csoport jellemzői. (Pl.

kerekesszékes fiú; ittas férfi; idős úr; roma nő; hajléktalan ember; látássérült fiatal; kínai nő; díszmagyarba öltözött férfi; siket asszony; tetovált, piercinges fiatal; szivárványos pólós lány mellette a barátnőjével; jól öltözött, márkás órát táskát viselő hölgy, stb.)

Gyakorlat

- Osszuk két részre a csoportot. A két csoport két sorban üljön le egymással szemben úgy, hogy mindenkivel szemben üljön valaki, olyan távolságban, hogy kényelmesen tudjanak beszélgetni.
- Az elképzelt helyszín egy forgalmas pályaudvar, például a budapesti Keleti pályaudvar. Az egyik sorban ülők lesznek az utazók, a másik sorban ülők a jegypénztárosok. Minden párnak egy mini szerepjátékot kell eljátszani, amiben az utazó jegyet kíván venni egy vonatra. Minden egyéb részletet a párok improvizálnak.
- Egy szerepjáték 1-2 percig tart, utána az utazók sorában mindenki eggyel jobbra ül, és elképzeli, hogy most egy másik jegypénztáros előtt ül, és jegyet vesz.
- Tetszőleges kör játszható. A játék második részében szerepcsere, az utazókból jegypénztáros, a pénztárosokból utazók lesznek, egyebekben minden ugyanaz, mint az első részben.
- Minden körben, mielőtt elindul a játék, minden utas homlokára/ruhájára (lényeg, hogy látható legyen) véletlenszerűen ragasszunk egy cetlit úgy, hogy akire ragasztották, ne lássa a cetlin a feliratot.
- Mondjuk el a szerepjáték szabályait: mindegyik utas most „olyan”, ami a cetlijén van, a jegypénztáros tud erről.

Minden kör után legyen lehetőség megnézni a cetliket, és megbeszélni a tapasztalatokat.

Lehetséges kérdések

A jegypénztárosokhoz:

- Befolyásolta a viselkedésedet, hogy milyen karaktert játszott a másik? Pozitívan vagy negatívan?
- Ha igen, milyen érzés volt eljátszani ezt a (pozitív vagy negatív) hozzáállást?
- Mit gondolsz, a való életben máshogy reagálnál egy, a leírásnak megfelelő személyre, mint most, a játék kedvéért?

Az utasokhoz:

- Lehetett sejteni, hogy milyen karaktert kaptál?
- Milyen érzés volt szembesülni a jegypénztáros viselkedésével?

- Tapasztaltál-e már hasonlót? Voltál-e már olyan helyzetben, amikor úgy érezted, külső tulajdonságaid miatt más (akár pozitívabb, akár negatívabb) bánásmódban részesülsz?

Mindenkihez – a feladat továbbgondolásához:

- Vajon mi az oka, hogy egyes emberek ismeretlenül is más bánásmódban részesülnek, mint mások? Igazságos-e ez?
- Milyen súlyosabb negatív következményei lehetnek ennek a hozzáállásbeli különbségeknek az ember életében?
- El tudunk-e képzelni egy olyan világot, amelyben mindenki ugyanolyan bánásmódban részesül? Annak milyen feltételei lennének, mi kellene hozzá?

Forrás: www.navigoconsulting.hu, Oktatási segédlet a zsidó és roma közösségekről (Uccu és Haver)

SOM-javaslat

Ez a gyakorlat többek között arra is rávilágíthat, hogy ismeretlenül is milyen sztereotípiákkal, előítéletekkel fordulhatunk másokhoz valamilyen tulajdonságuk miatt. Ezeket az előítéleteket sok esetben a diákok is „készen kapják” a médiából, vagy idősebbektől, anélkül, hogy személyes találkozáson alapulnának. Vannak olyan szervezetek, amelyek úgy tesznek az előítéletek ellen, hogy ezeket a személyes találkozásokat pótolják, Ilyen az [Uccu Roma Informális Oktatási Alapítvány](#) és a [Haver Zsidó Informális Oktatási Alapítvány](#). Ők roma illetve zsidó származású önkéntesek által tartott interaktív foglalkozásokat kínálnak. Érdemes őket is meghívni! Az Uccut és a Havert röviden bemutatjuk a kiadvány 5. részében.

4.7. Négy sarok

Korosztály: középiskolás

Időtartam: 45-60 perc

Eszközigény: feliratok a négy sarokba

A gyakorlat célja, hogy a résztvevők egy-egy provokatív, elgondolkodtató állítással kapcsolatban véleményt formáljanak, azt meg tudják fogalmazni, és szembesülve egymás – akár gyökeresen különböző véleményével – akár meg is tudják változtatni, tovább tudják gondolni a sajátjukat.

Előkészületek

- Szükség lesz rá, hogy a terem négy sarka jól megközelíthető legyen, ezért érdemes még a szünetben, néhány önként vállalkozóval félretolni a padokat.
- A gyakorlatot rengetegféle témában, rengetegféle állítással lehet játszani, ezért érdemes előre kitalálni, hogy honnan hová szeretnénk eljutni, és eszerint összeválogatni a mondatokat, állításokat. Mi itt természetesen felsorolunk több javaslatot is bullying- és sokszínűség témában, de ez a feladat is nyitott a csoporthoz szabásra.

A gyakorlat

- Mondjuk el, hogy a terem mindegyik sarka más-más véleményt tükröz. A sarkok jelentései: „inkább egyetértek”, „ inkább nem értek egyet”, „erősen egyetértek”, „egyáltalán nem értek egyet”. (Ki is rakhatunk a sarkokra feliratokat.)
- Állításokat fogunk felolvasni. Miután elhangzik egy, a diákok fejezzék ki az állítással kapcsolatos véleményüket azzal, ahogy elhelyezkednek a térben, az adott sarkok között.
- Minden állítás és helyezkedés után kérdezzük meg a diákoktól, hogy miért az adott sarkokat választották. Fontos, hogy mindenfajta vélemény megjelenhessen, és minden résztvevőnek legyen lehetősége személyes véleményét, indokát elmondani, ha szeretné. Ha esetleg vita alakul ki, biztosítsuk, hogy a kommunikáció a megfelelő keretek közt maradjon, és senki ne fejezze be rossz szájizzal a gyakorlatot.
- Fontos, hogy a gyakorlat levezetésekor éreztessük, az eltérő vélemények megjelenítése lehetőséget teremt arra, hogy a résztvevők érveljenek saját meglátásaik mellett, ugyanakkor próbáljanak egy-egy helyzetet többféle szempontból is megismerni és körüljárni. A gyakorlat során nyilvánvalóvá válik, hogy mindenkinek joga van saját elképzeléséhez, azonban az érvek és ellenérvek felsorakoztatása árnyalhatja vagy akár meg is változtathatja az egyének eredeti elképzelését.
- Fontos, hogy minden vélemény elhangozhasson, de vigyázzunk, nehogy tovább erősítsünk előítéleteket vagy az esetleges áldozathibáztató hozzáállást. Fontos, hogy tisztában legyünk saját előítéleteinkkel is, és azzal, hogy csoportsegítőként hogyan világhíthatjuk meg ezeket a gyerekeknek. Nem árt, ha készülünk néhány elgondolkodtató érvel és ellenérvel arra az esetre, ha egyes vélemények túlságosan egyeduralkodónak bizonyulnak.

Kisebbségekkel, sokszínűséggel kapcsolatos állítások:

- Az etnikai kisebbségek tagjai is lehetnek rasszisták.
- Elfogadható, ha a felvételi eljárás figyelembe veszi azt, ha a jelentkező valamilyen kisebbséghez tartozik.
- Mindenkinek a vele hasonló családi háttérrel rendelkező diákokkal kellene együtt tanulnia.
- A példaképek hatásosabbak, ha ugyanolyan a származásuk, nemük és a szexuális irányultságuk, mint a sajátunk.

Nemi szerepekkel, sztereotípiákkal kapcsolatosak:

- A babázás csak lányoknak való.
- A fiúk nem sírnak.
- A fiúk nem hordanak szoknyát.
- Egy lány nem lehet főnök.
- A foci fiúknak való.
- A lányok gyengék, a fiúk erősek.
- A lányok az anyukájuknak segítenek, a fiúk pedig az apukájuknak.
- Jobb lánynak lenni, mint fiúnak.
- Ha baj van, elsőnek mindig a fiúkat hibáztatják.
- A fiúk káromkodhatnak, de a lányok nem.
- A lányok okosabbak a fiúknál.
- A fiúk jobban értenek a reál tárgyakhoz.
- A fiúk verekedhetnek, de a lányok nem.
- A fiúk lustábbak a lányoknál.
- A lányok jobban tudnak hazudni, mint a fiúk.
- A háztartás körüli munkák a lányoknak valók, a barkácsolás a fiúknak.

Bullyinggal, kirekesztéssel kapcsolatos állítások

- Egy közösségben fontos, hogy mindenkit elfogadjanak.
- Van olyan helyzet, amikor egy ember kiközösítése, kirekesztése jogos.
- A gúnyos, bántó szavak ugyanannyira fájnak, mint a fizikai erőszak.
- Van olyan helyzet, amikor az áldozat is hibás, ha bántják.
- Az, aki bánt másokat, meg tud változni.
- Ha valakit bántanak a közelemben, nem kell közbelépnem, mert nem az én dolgom.
- Soha nem bántottam senkit, se szavakkal, se tettekkel.
- Ha valaki bántja egy osztálytársát, az a megoldás, hogy elküldjük másik osztályba vagy iskolába.

SOM-javaslat

Ha a diákok vevők a vélemények ütköztetésére a bullyinggal kapcsolatban, vagy akár komoly, esetenként megosztó emberi jogi témákban is, érdemes meghívni az Amnesty International Magyarország egyik foglalkozását is!

Az Amnesty-t röviden bemutatjuk a kiadvány 5. részében.

4.8. Valós esetek és kutatási eredmények megbeszélése online újságcikkek alapján

Korosztály: felső tagozatos vagy középiskolás

Időtartam: a megbeszélés mélységétől függően 45-90 perc

Eszközigény: cikkek kinyomtatva vagy vetítve, vagy okostelefonon olvasva

Választhatunk egy-egy téma megbeszéléséhez újságcikkeket, melyek elolvasását előre feladhatjuk házi feledatnak. Alternatívaként az adott cikk elolvasását és osztály előtti prezentálását, összefoglalását elvállalhatják párban vagy egyedül a tanulók is. A téma megbeszélésekor ők lesznek a „szakértők”, akik felelni tudnak, ha cikkek tartalmával kapcsolatban merül fel kérdés.

Itt mi 3 online megtalálható cikket ajánlunk, és hozzájuk fűzünk pár javaslatot is:

Fődi Kitti (Abcúg): Felsősök fékezik meg a verekedő alsósokat <https://abcug.hu/a-fel-sosok-fekezik-meg-verekedo-alsosokat/>

A cikk egy olyan, általános iskolai kezdeményezést mutat be, amelyben válogatott, de önként jelentkező felsős diákok „animátorként” vannak jelen a kisebb gyerekek órákon kívüli tevékenységeinél, és segítenek nekik, vigyáznak rájuk, meghallgatják őket, elsimítják az esetleges konfliktusokat, és megvédik azt, akit bántanak.

Lehetséges kérdések, amelyekkel fel lehet dolgozni a cikket – akár beszélgetés, akár más feladat, gyakorlat közben:

- Szerinted miért működik jól egy ilyen módszer (akár jobban, mint más bántalmazás ellenes intézkedés, pl. büntetések)?
- Szerinted a te iskoládban működne-e?

- Szívesen lennél-e „animátor”? Miért? Mi lehet benne nehéz? Mi lehet benne jó?
- Szívesen vennéd-e, ha rátok vigyázna „animátor”? Miért? Mi lenne benne jó és mi lenne benne rossz?
- Milyennek kell lennie egy animátornak a cikk alapján? És szerinted? Mi maradt ki?
- Te milyen üzeneteket írnál a lépcsőre az iskolában?

SOM-javaslat

A cikkben említett kezdeményezéshez hasonló koncepciójú, széles körben elismert jó gyakorlat a kortárs segítő program. De hogyan érdemes hozzáfogni egy kortárs segítő program bevezetéséhez? A **Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány**nál nemcsak segélyvonalakat üzemeltetnek, hanem 30 órás, akkreditált képzést is kínálnak pedagógusoknak és más iskolai dolgozóknak kortárs segítő program alkalmazására az iskolai erőszak megelőzéséért.

A Kék Vonalat röviden bemutatjuk a kiadvány 5. részében.

Neuberger Eszter (Abcúg): Nincs, aki megvédje az LGBTQI diákokat az iskolában <https://abcug.hu/nincs-aki-megvedje-az-lgbtqi-diakokat-az-iskolaban/>

A cikk a Háttér Társaság kutatását és következtetéseit mutatja be az LGBTQI diákok iskolai tapasztalatairól.

- Te tapasztaltál-e a környezetemben a cikkben említettekhez hasonló homofób vagy transzfób megjegyzéseket vagy zaklatást?
- Te tapasztaltál-e a környezetemben bármilyen előítéletes tartalmú megjegyzéseket vagy zaklatást?
- Szerinted miért bántóak az előítéletes megjegyzések, akkor is, ha viccnek szánják?
- Mit tehetnek a diákok, és mit tehetnek a tanárok, hogy megelőzzék az ilyen, előítéletes, bántó eseteket?
- Te milyen iskolai szabályokat hoznál, amelyek segíthetnek, hogy mindenki számára biztonságos közeg legyen az iskola?

SOM-javaslat

A **Háttér Társaság Támogató barátok, tehetetlen intézmények: Az LMBTQI diákok iskolai tapasztalatai Magyarországon az Országos Iskolai Környezet Kutatás alapján** című kiadványában nemcsak a kutatás eredményeit, tanulságait összegzi, hanem ajánlásokat is ad oktatási intézmények vezetői, fenntartói, illetve az ott dolgozó pedagógusok részére is.

A Háttér Társaságot röviden bemutatjuk a kiadvány 5. részében.

Fődi Kitti (Abcúg): A menő diákok játszanak a halmozottan sérült gyerekekkel

<https://abcug.hu/a-meno-diakok-jatszanak-a-halmazottan-serult-gyerekekkel/>

- A véletlenül kívül szerinted mi lehetett az oka annak, hogy kialakulhatott a cikkben említett Szívárvány csoport?
- Szerinted miért félhetnek más iskolában attól, hogy halmozottan fogyatékos gyerekeket is fogadjanak? Mik a nehézségek, és miért alaptalan a félelem?
- Szerinted mit lehetne tenni annak érdekében, hogy még több iskolában legyen hasonló „Szívárvány csoport”?
- Miért jó a sérült gyerekeknek, ha együtt tanulhatnak az egészségesekkel?
- Miért jó az egészséges gyerekeknek, ha együtt tanulnak a sérült gyerekekkel?

SOM javaslatok

A **MONDO** kártyák olyan eszközök, amelyek használata fogyatékossgal élő és ép gyerekek integrált csoportjában is jól használhatók arra, hogy megismerjék, milyen jogaik vannak az iskolában és azon kívül is.

Érdemes elbeszélgetni arról is, hogy az iskolán kívül milyen akadályai lehetnek annak, hogy a fogyatékossgal illetve mozgáskorlátozottsággal élő emberek ugyanúgy tudjanak élni, mint az épek. Az **Önállóan lakni – közösségben élni** csoport ilyen témákkal foglalkozik, és mindig szívesen látnak maguk között önkénteseket.

A MONDO-t és az Önállóan lakni csoportot röviden bemutatjuk a kiadvány 5. részében.

5. Szervezetek

5.1. Oktatási programok, szervezetek meghívható foglalkozásokkal

Amnesty International Magyarország – <https://oktatas.amnesty.hu/>

Az Amnesty International olyan emberek nemzetközi mozgalma, akik kiállnak az igazságtalanságok ellen, és egy olyan viláგért kampányolnak, ahol mindenki jogai érvényesülnek. A mozgalom mindenfajta politikai ideológiától, gazdasági vagy vallásos érdekektől független, s minden emberi jogi problémával kapcsolatban szót emel és fellép.

Az Amnesty magyarországi egyesülete amellet, hogy bekapcsolódik a nemzetközi kampányokba és a hazai ügyekkel foglalkozik, emberi jogi oktatást is végez általános és középiskolások körében. Többféle emberi jogi témában tart játékos, elgondolkodtató, interaktív órákat, és minden évben megrendezi az Összpont nevű, középiskolásoknak szóló, márciustól májusig tartó versenyt. Mindezeket ingyenesen vehetnek részt az osztályok, diákcsoportok.

Haver Informális Zsidó Oktatási Alapítvány – <http://haver.hu/>

A Haver Alapítvány önkéntes oktatóstábjá elsősorban középiskolásoknak és egyetemistáknak tart interaktív órákat informális oktatási eszközökkel a zsidóság témájában. Foglalkozásaik olyan specifikus témákra épülnek mint a zsidó identitás, zsidó kultúra és tradíció, zsidó történelem, holokauszt, zsidó vallás és közösségek.

Az Alapítvány központi értéke a világ sokszínűségébe és a minden embernek kijáró tiszteletbe vetett hit. Oktatási anyagaikkal, foglalkozásaikkal mindig a párbeszéd megteremtésére és elősegítésére törekszenek, valamint arra, hogy a résztvevők szabadon oszthassák meg a vallás és a kultúra területén szerzett tapasztalataikat, élményeiket, ezzel is hozzájárulva a sokszínűség mint összetársadalmi érték átéléséhez és elsajátításához.

Melegség és Megismerés – <http://melegsegesmegismeres.hu/>

A 2000-ben létrejött Melegség és Megismerés program a Labrisz Leszbikus Egyesület és a Szimpozion Egyesület közreműködésével működik. Legfőképpen iskolában tartanak LMBTQ témájú érzékenyítő foglalkozásokat, beszélgetéseket. A 45-90 perces beszélgetéseket két, előzetes képzésben részt vett, LMBTQ identitású önkéntes vezeti. 2007 óta egyetemekre, főiskolákra is meghívják a programot, főleg tanárképző, pedagógia, szociális munkás, pszichológia szakokra, s az utóbbi években cégeknek is tartottak foglalkozásokat. Személyes történeteken keresztül igyekeznek bemutatni LMBTQ személyeket hitelesen, érzéseikkel, gondolataikkal, problémáikkal együtt. A történeteket kiegészítő érzékenyítő gyakorlatok (beszélgetés, vita, filmrészletek, szerepjátékok, kiscsoportos feladatok) is előkerülnek az órákon.

UCCU Roma Informális Oktatási Alapítvány

– <http://www.uccualapitvany.hu/> és www.uccusetak.hu

Az Alapítvány küldetése, hogy lehetőségeket teremtsen a roma és nem roma fiatalok közti párbeszédre. Céljuk, hogy csökkentsék a társadalomban a romákkal kapcsolatos tévhiteket és előítéleteket, hogy egy befogadóbb és nyitottabb világban élhessünk. Programjuk kiindulópontja az a gondolat, hogy az elfogadás hiánya leggyakrabban az ismeretek hiányából ered. Magyarországon a cigányellenes emberek jelentős része nem is igazán ismeri azokat, akiket elutasít. **Tevékenységük legfontosabb része, hogy interaktív foglalkozásokat tartanak, illetve sétákat vezetnek a nyolcadik kerületben.**

5.2. Szakemberek és gyerekek támogatása

Békés Iskolák – <http://www.bekesiskolak.hu/>

A módszer a Stuart W. Twemlow (pszichiáter) és Frank C. Sacco (pszichológus) szerzőpáros negyven éves kutató- és terepmunkáján alapul, és **hosszú távú megoldást** jelenthet a zaklatás megelőzésére, illetve az iskolai konfliktusok békés rendezésének elsajátítására.

A szemlélet lényege, hogy az iskolában keletkező agresszív megnyilvánulásokat és bántalmazást az iskola légköréből, az egész iskolára kiterjedő kapcsolati rendszerek sajátosságaiból vezeti le. **Eszerint a bántalmazás megjelenéséhez a közösségben három dolog kell: bántalmazó, áldozat és szemlélők. A program nagy jelentőséget tulajdonít**

a szemlélőknek, akik magatartásukkal felerősíthetik, de akár meg is akadályozhatják a zaklatást.

A program tehát alapvetően a közösség szemléletét, az ott rejlő passzivitást igyekszik megváltoztatni. Az adott intézmény egyedi problémáit tárja fel és ad rá a belső erőforrásoknak és igényeknek megfelelő választ, elsősorban az intézményben dolgozók aktív és kreatív részvételére építve.

EJHA Emberi Jogi Nevelők Hálózata – <http://ejha-halozat.hu/>

A hálózat tagjai az emberi jogok érvényesüléséért tenni akaró, az oktatás/nevelés területén aktív magánszemélyek. Országos szinten szeretnék elérni, összekötni és támogatni az emberi jogok érvényesüléséért tenni akaró és az oktatás és nevelés területén aktív személyeket – pedagógusokat, képzőket, ifjúságsegítőket, aktivistákat, kutatókat, diákokat, civil szervezetek képviselőit stb. –, és rajtuk keresztül általában az egész magyar társadalmat, kiemelten a gyerekeket és fiatalokat.

Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány – <https://hintalovon.hu/hu>

A Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány küldetése a Magyarországon élő gyerekek jogainak érvényesítése és támogatása. Céljuk, hogy a felnőtt társadalom minél szélesebb körben vállaljon felelősséget és tegyen a gyerekek kiegyensúlyozott fejlődéséért. Azért dolgoznak, hogy a felnőttek az élet minden területén vegyék figyelembe a gyerekek jogait, érdekeit, szempontjait, s hogy Magyarország jobb hely legyen a gyerekek számára. Tartanak képzéseket, készítenek esettanulmányokat és gyermekjogi jelentéseket, valamint ők alkották meg a Yelon nevű szexedukációs portált és szolgáltatást (www.yelon.hu), amihez chat és mobilalkalmazás is tartozik.

Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány – <https://www.kek-vonal.hu>

A Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány 25 éve vallott missziója szerint a gyerekeket meg kell hallgatni, és a felnőtteket segíteni kell abban, hogy erre képesek legyenek. Telefonos segítséget nyújtanak: A 116 111-es Lelkisegélyvonalukon várják a gyerekek hívásait, a 116 000-ás telefonszámon elérhető Segélyvonal a Bántalmazott és Eltűnt Gyerekekért pedig szülők, tanárok, felelős felnőttek hívását várja, a 116 111-es számon a Kék Vonal Internet Helpline-t is, ahol fogadjuk az internetbiztonsággal kapcsolatban telefonálók kérdéseit. Ezen kívül kortárs segítő programjuk is van, valamint képzéseket is tartanak gyerekekkel foglalkozó szakembereknek.

MONDO – a TASZ gyermekjogi projektje – <http://mondo.tasz.hu/>

A MONDO egy komplex program, amelynek célja a fogyatékkal élő és ép gyerekek jogtudatosítása.

A program története egy kártya-gyűjteménnyel indult, amit eredetileg fogyatékossgal élő, intézetekben élő gyerekek számára fejlesztett ki a Társaság a Szabadságjogokért (TASZ), valamint a sérült gyermekeket nevelő Csillagház Általános Iskola. A fogyatékos személyek ugyanis kiszolgáltatottabbak lehetnek a fizikai és lelki bántalmazásnak, illetve annak, hogy korlátozzák jogait és nem engedik őket dönteni életük alapvető kérdéseiben. Az iskolában még tanulhatnak erről. A nekik szóló kártyák koncepciójának kialakításakor viszont **egyértelművé vált, hogy bizonyos helyzetek felismerése minden gyerek számára esszenciális, azért, hogy felismerjék, ha jogsérelem éri őket, és meg tudják magukat (esetleg társaikat) védeni ezekben a szituációkban.**

5.3. Érdekvédelem

Magyar LGBT Szövetség – <http://lmbtszovetseg.hu/>

A Magyar LGBT Szövetség a Magyarországon működő lesbikus, meleg, biszexuális és transznemű szervezeteket összefogó ernyőszervezet. Célja, hogy elősegítse az LGBT szervezetek közötti kommunikációt és megteremtse az együttműködés és közös fellépés kereteit. Legfontosabb tevékenysége a politikai döntéshozók befolyásolása a diszkriminatív jogszabályok eltörlése és az LGBT emberek szempontjaira érzékeny közpolitikák kialakítása érdekében. Emellett rendszeresen tájékoztatja a közvéleményt, kiadványokat jelentet meg, kutatásokat, képzéseket és kampányokat folytat.

Háttér Társaság – <http://www.hatter.hu/>

Magyarország legnagyobb és legrégebbi jelenleg is működő leszbikus, meleg, biszexuális, transznemű, queer és interszexuális (LMBTQI) civil szervezete. Célja a szakmai és politikai közvélemény, valamint a tágabb társadalom figyelmének felhívása az LMBTQI emberek problémáira; az őket segítő szolgáltatások működtetése; az LMBTQI emberek társadalmi helyzetének, szükségleteinek megismerése; ezen szempontok érvényesítése a közszolgáltatásokban; az LMBTQI emberek jogainak védelme, hátrányos megkülönböztetésük elleni fellépés; jólétük, egészségtudatosságuk növelése; az LMBTQI közösségek önszerveződésének támogatása. **Jogsegélyszolgálatához rendszeresen fordulnak diákok és pedagógusok; 2017-es iskolai környezet kutatása minden korábbinál részletesebb képet ad az LMBTQI diákok iskolai tapasztalatairól. 2019-ben és 2020-ban iskolapszichológusok és iskolai védőnők számára tart képzéseket az iskolai előítéletes alapú zaklatásról.**

Önállóan lakni – közösségben élni – <https://onalloanlakni.blog.hu/>

Az *Önállóan lakni – közösségben élni* csoportot egy részvételi akciókutatás hozta össze – egy olyan kutatás, amiben az érintett, mozgáskorlátozott résztvevők kutatóként tárták fel a mozgáskorlátozottak közlekedési, lakhatási, helyzetét, szükségleteit, problémáit –, amely olyan jól sikerült, hogy 2017 októberében érdekvédelmi csoporttá alakultak, s azóta ilyen formában munkálkodnak azért, hogy minden mozgássérült ember szabadon eldönthesse, hol és hogyan szeretne élni. Azért (is) különlegesek, mert úgy küzdenek azért, hogy javuljanak a mozgáskorlátozott emberek önálló életvitelének feltételei, hogy közben szélesebb rétegeket szeretnének megszólítani, és változatos módokon igyekeznek bemutatni magukat, és ügyeiket.

6. Ajánlott kiadványok, oldalak – nemcsak az Iskolai Sokszínűség Hetére

Béres-Deák – Bognár – Boros – Daróczi – Dombos – Liska – Majoros: Útmutató az előítéletes alapú iskolai zaklatás megelőzéséhez és kezeléséhez. A Háttér Társaság, a Romaversitas Alapítvány, a Társaság a Szabadságjogokért és a Tett és Védelem Alapítvány kiadványa. Budapest, 2016. http://iskolaizaklatas.hu/sites/default/files/iskolaizaklatas_utmutato.pdf

Oktatási segédlet a zsidó és roma közösségekről, a Haver Informális Zsidó Oktatási Alapítvány és az Uccu Roma Informális Oktatási Alapítvány kiadványa
http://zsidosag.haver.hu/wp-content/uploads/2018/06/HAVER_UCCU_glosszarium.pdf

Hogyan álljunk ki az elfogadó iskolai környezetért? Kézikönyv tanároknak az Iskolai Sokszínűség Hete megrendezéséhez, Háttér Társaság, 2019.
<http://sokszinusegoktatas.hu/sites/default/files/uploads/sh-tanari-kezikonyv-online.pdf>

Rédai Dorottya – Kövesi Györgyi: Még mindig tabu? LMBT személyek az iskolában – oktatási segédanyag, Labrisz Leszbikus Egyesület, Budapest, 2018. https://labrisz.hu/content/_common/attachments/file18.pdf

KOMPASZ – Kézikönyv a fiatalok emberi jogi képzéséhez
https://www.sos.hu/wp-content/uploads/sites/6/2018/01/Kompasz_Kezikonyv_a_fiatalok_emberi_jogi_kepzesehez.pdf

Kiskompasz – Kézikönyv a gyermekek emberi jogi neveléséhez
<https://rm.coe.int/2009-compasito-hu-with-cover/168075abf6>

Az Amnesty International Magyarország oktatási segédletei

<https://www.amnesty.hu/emberi-jogi-oktatas/oktatasi-segedletek>

A Keep Calm & Stop Hate Speech elnevezésű projekt feladatgyűjteménye

https://szubjektiv.org/wp-content/uploads/2017/07/StopHateSpeech-feladatgyujtemeny_teljes_ve%CC%81gleges.pdf

Sokszínűség: Érzékenyítő gyakorlatok gyűjteménye, Pécsi Tudományegyetem, 2018.

– <https://www.befogadoegyetem.eu/l/sokszinuseg-erzekenyito-gyakorlatok-gyujtemeny-2018/>

Tanári kézikönyv a Holokauszt témájának feldolgozásához

<http://docplayer.hu/819359-Megkozelitesek-tanari-kezikonyv-a-holokauszt-temakorenek-feldolgozasahoz.html>

Az EJHA/EjhaCKni módszertani ötlettára emberi jogi nevelőknek

<http://ejha-halozat.hu/index.php/2019/12/04/megjelent-az-ejhackni-modszertani-otlettar/>

A Sokszínűség Oktatási Munkacsoport honlapja

<http://sokszinusegoktatas.hu/>

Szerkesztette: **Tihanyi Katalin**

Kiadja a Háttér Társaság, 2020. február

További példányok megrendelhetők a Háttér Társaságnál.

Mivel a Háttér Társaságnak az LMBTQI emberek egyenlő jogaiért, társadalmi elfogadásáért és jóllétéért végzett munkáját részben az Európai Unió és más külföldi szervezetek támogatják, a 2017. évi LXXVI. törvény alapján egyesületünk külföldről támogatott szervezetnek minősül.

1136 Budapest, Balzac utca 8-10.

Telefon: (1) 238 0046, (1) 329 2670

Fax: (1) 799 8418

E-mail: hatter@hatter.hu

ISBN 978-615-5707-14-8

SOKSZÍNŰSÉG
OKTATÁSI MUNKACSOPORT

